

TÜRKİYE TOWARDS THE UNITED NATIONS CONVENTION TO COMBAT DESERTIFICATION COP16

Salih Serdar YEGÜL - Nur Aslıhan KARAMAN - Murat TÜRKES

T.C. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü
Mail: salihserdar.yegul@csb.gov.tr

 ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8827-0007>

T.C. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü
Mail: nuraslihan.karaman@csb.gov.tr

 ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1164-9174>

Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
Mail: murat.turkes@pt.bogazici.edu.tr

 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9637-4044>

ABSTRACT

The United Nations Convention to Combat Desertification (UNCCD) was adopted in 1994 to combat desertification, land degradation and drought. The Convention aims to promote the conservation of ecosystems through cooperation among countries and sustainable land management. The UNCCD provides a global framework for combating drought and desertification while supporting agriculture, water management and soil conservation practices, especially in developing countries.

The 16th Conference of the Parties to the UNCCD provides an important opportunity in this context. The Conference will serve as a platform for the Parties to review their strategies to combat desertification and develop innovative solutions. Expectations include strengthening international cooperation, increasing funding sources and emphasising the role of local communities.

In conclusion, the UNCCD and the 16th Conference of the Parties constitute an important step towards sustainable land management and combating desertification, supporting efforts to conserve land around the world. This process is critical not only for environmental sustainability but also for economic and social development.

The article explains Türkiye's preparation process within the framework of the UNCCD COP16 Agenda and the formation of the country's positions and opinions in this process with examples.

Keywords: Desertification, Drought, United Nations Convention to Combat Desertification (UNCCD), PRAIS Report, Multilateral Environmental Agreements (MEAs)

Makale Atıf Bilgisi: | Yegül, S. S. – Karaman, N. A. – Türkeş, M. (2024). "Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi Taraflar Konferansı (COP) 16'ya Doğru Türkiye". *Çevre, Şehir ve İklim Dergisi*, Yıl: 3, Çölleşme, Erozyon ve İklim Değişikliği Özel Sayısı, s. (37-57)

Makale Türü: | Araştırma
Geliş Tarihi: | 30.09.2024
Kabul Tarihi: | 25.10.2024
Yayın Tarihi: | 08.1.2024
Yayın Sezonu: | Kasım 2024

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇÖLLEŞMEYLE MÜCADELE SÖZLEŞMESİ TARAFLAR KONFERANSI (COP) 16'YA DOĞRU TÜRKİYE

Salih Serdar YEGÜL - Nur Aslıhan KARAMAN - Murat TÜRKES

ÖZ

Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi (UNCCD), çölleşme, arazi bozulması ve kuraklıkla mücadele amacıyla 1994 yılında kabul edilmiştir. Sözleşme, ülkeler arasında iş birliği ve sürdürülebilir arazi yönetimi yoluyla ekosistemlerin korunmasını teşvik etmeyi hedeflemektedir. UNCCD, özellikle gelişmekte olan ülkelerde tarım, su yönetimi ve toprak koruma uygulamalarını desteklerken, kuraklık ve çölleşme ile mücadelede küresel bir çerçeve sunar.

UNCCD'nin Taraflar Konferansı 16. Oturumu (COP16), bu çerçevede önemli bir fırsat sunmaktadır. Konferans, taraf ülkelerin çölleşmeyle mücadele stratejilerini gözden geçirip, yenilikçi çözümler geliştirecekleri bir platform olarak hizmet edecektir. Beklentiler arasında, uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi, finansman kaynaklarının artırılması ve yerel toplulukların rolünün vurgulanması bulunmaktadır.

Sonuç olarak, UNCCD COP16, sürdürülebilir arazi yönetimi ve çölleşmeyle mücadelede önemli bir adım teşkil etmekte, dünya genelindeki toprakların korunmasına yönelik çabaları desteklemektedir. Bu süreç, yalnızca çevresel sürdürülebilirlik için değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal kalkınma için de kritik öneme sahiptir.

Bu çalışmada, UNCCD COP16 Gündemi çerçevesinde Türkiye'nin hazırlık süreci ve bu süreçte ülke pozisyon ve görüşlerinin oluşturulması örnek yoluyla anlatılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çölleşme, Kuraklık, Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi, PRAIS Raporu, Çok Taraflı Çevresel Anlaşmalar

1. Giriş

1992 yılında Birleşmiş Milletler (BM) Çevre ve Kalkınma Konferansı tarafından kabul edilen üç çevresel sözleşmeden biri BM Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi (UNCCD)'dir.

UNCCD'ye Taraf olduğu 1998 yılından önce, çölleşme ve erozyonla mücadele konularında önemli çalışmalar yürüten Türkiye, UNCCD'ye Taraf olduktan sonra da UNCCD'nin uygulama önerileri doğrultusunda önemli çalışmalar yürütmüştür. Söz konusu çalışmalardan biri hiç kuşkusuz kurumsal yapıyı güçlendirmek amacıyla 2011 yılında kurulan Çölleşme ve Erozyonla Mücadele (ÇEM) Genel Müdürlüğü'dür.

2015 yılı Eylül ayında, BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı (SDG – Sustainable Development Goals) arasında "Arazide Hayat" başlığını taşıyan 15'inci SDG (ve bu amaç altındaki 15.3'üncü Hedef), UNCCD görev alanına girmektedir.

BM'nin 17 SDG'lerinden biri olan 15'inci SDG (15.3'üncü Hedef), 2015 yılı Ekim ayında Türkiye'de (Ankara) gerçekleştirilen UNCCD Taraflar Konferansı On İkinci Oturumu (COP12) kararlarının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. COP12'de UNCCD'te taraf ülkeler, Arazi Tahribatının Dengelenmesi (ATD) ulusal hedeflerini oluşturmaya yönelik kararlar almışlardır. Türkiye, ATD hedeflerini belirleyen ilk ülkelerden biri olmuştur. Diğer yandan, Türkiye, SDG'lerin başarılmasına destek olmak, bölge ülkelerinin bu konudaki kapasitelerini geliştirmek ve ATD konusunda ülkelere katkı sağlamak amacıyla 2016-2021 yılları arasında "Ankara Girişimi"ni yürütmüştür. Girişim doğrultusunda Türkiye, başarılı Sürdürülebilir Arazi Yönetimi (SAY) uygulama pratikleri konusunda bölge ülkelerinden ilgili temsilcilere, Türkiye'de bölgesel kapasite geliştirme eğitimleri düzenlemiştir.

Bu makalede, öncelikle, çölleşmeyle mücadele konusunda UNCCD'nin uygulama önerileri doğrultusunda Türkiye'nin edindiği önemli birikim temelinde, UNCCD COP16 Gündemi çerçevesinde gerçekleştirilecek faaliyetler ve onların içerikleri açıklanmaya çalışılmıştır. Daha sonraki aşamada ise, söz konusu faaliyetler temelinde Türkiye'nin ülke pozisyonunu belirleme süreci ve bu süreç sonunda oluşan ülke görüşleri örnekler sunulmaya çalışılmıştır.

2. Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi (UNCCD)¹

1992 yılında BM Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda üç çevresel sözleşme kabul edilmiş olup bu sözleşmelerden biri UNCCD'dir. 197 ülkenin taraf olduğu Sözleşme'nin merkezi Almanya'nın Bonn kentindedir. Türkiye UNCCD'ye

1 <https://www.unccd.int/convention/overview>

1998 yılında Taraf olmuştur ve UNCCD'nin Türkiye Odak Noktalığı, Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, ÇEM Genel Müdürlüğü' tarafından yürütülmektedir.

UNCCD'nin amaçları; arazi sürdürülebilirliğini teşvik etmek, etkilenen ekosistemlerin koşullarını iyileştirmek, bozulmuş arazilerin belirlenmesine katkıda bulunmak ve çölleşme ve arazi bozulmasıyla mücadele etmek şeklinde sıralanabilir. Sözleşmenin organları; Taraflar Konferansı (COP - Conference of the Parties), Sözleşmenin Uygulamalarının Gözden Geçirilmesi Komitesi (CRIC - Committee for the Review of the Implementation of the Convention), Bilim ve Teknoloji Komitesi (CST - Committee on Science and Technology), Küresel Mekanizma (GM – Global Mechanism) ve Sekreteryaya (The Secretariat)'dır.

COP; Sözleşme'nin ana karar alma organıdır. CRIC; COP'a UNCCD uygulamalarının denetlenmesine yönelik bilgi sunan yardımcı organdır. CST; COP'a bilimsel bilgi ve tavsiyeler sunan diğer yardımcı organdır. CST'nin yayınları, ülke uygulamaları için kritik uygulama önerileri sunar. GM; UNCCD'nin mali mekanizmasıdır. UNCCD COP kararlarını uygulamak ve kuraklık, arazi bozulumu ve çölleşmeyi (DLDD – Desertification, Land Degradation and Drought) ele almak için mali kaynakları seferber etmek için ülkelere yardımcı olmak üzere kurulmuştur. Sekreteryaya; COP ve alt organların (CRIC ve CST) toplantılarına yardımcı olmak, gelişmekte olan UNCCD taraf ülkelere UNCCD'nin uygulanmasında yardımcı olmak, BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) ve BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (UNCBD) ile UNCCD faaliyetlerini arasında koordinasyon sağlamak işlevlerini yerine getirir.

UNCCD, beş bölgesel uygulama eklerine sahiptir. Söz konusu uygulama ekleri; Afrika Ülkeleri (EK-I), Asya Ülkeleri (EK-II), Latin Amerika ve Karayip Ülkeleri (EK-III), Kuzey Akdeniz Ülkeleri (EK-IV) ve Orta ve Güney Avrupa Ülkeleri (EK-V) şeklinde sıralanabilir. Türkiye, UNCCD Ek-IV Kuzey Akdeniz Bölgesel Uygulama Eki'nde yer almaktadır. Ek-IV'ün diğer üye ülkeleri; Arnavutluk, Hırvatistan, Kıbrıs Rum Kesimi, Yunanistan, Macaristan, İsrail, İtalya, Malta, Portekiz, İspanya ve Slovenya şeklindedir (UNCCD, 2024).

UNCCD'nin COP'larında öne çıkan gelişmeler Tablo1'de aşağıda verilmektedir.

Tablo 1. Kurulduğundan Bu Yana UNCCD COP'larında Öne Çıkan Gelişmeler

UNCCD Taraflar Konferansı (COP)	Yılı	Gelişmeler
COP1	1997	İlk COP toplantısı ve onun paralelinde CST gerçekleştirildi. UNCCD Sekreteryası merkezinin Almanya'nın Bonn şehrinde ve UNCCD'nin Mali Mekanizması'nın (GM) İtalya'nın Roma şehrinde yerleşik Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (IFAD) tarafından yürütülmesine karar verildi.

COP5	2001	UNCCD'nin diğer yan organı; CRIC kuruldu.
COP6	2003	UNCCD'nin Mali Mekanizması olarak Küresel Çevre Fonu (GEF) görevlendirildi.
COP8	2007	"UNCCD ilk On Yıllık Strateji Planı"nı kabul etti.
COP10	2011	UNCCD'nin Mali Mekanizması, Roma merkezli IFAD'dan alınarak Almanya merkezli UNCCD Küresel Mekanizma'ya geçmesine karar verildi.
COP11	2013	Bilim-Politika Arayüzü (SPI – Science Policy Interface) kuruldu.
2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi	2015 Eylül	BM üyesi ülkeler, yoksulluğu ortadan kaldırmak, gezegenimizi korumak, eşitsizlik ve adaletsizlikle mücadele etmek hedeflerini gerçekleştirmek için, 2030 yılında tamamlanacak bir yol haritası anlamına gelen, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'ni kabul ettiler. Gündem altında 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı (SKA) yer aldı. Evrensel eylem çağrısı anlamına gelen SKA'lar, farklı gelişmişlik seviyesindeki tüm ülkeler için geçerli ve kimseyi geride bırakmayacak şekilde tasarlandı. 17 SKA içinde 15'inci Amaç, "Karasal Yaşam" başlığını taşıyor ve "karasal ekosistemlerin korunması, iyileştirilmesi ve sürdürülebilir kullanılması"nı amaçlıyordu.
COP12:	2015 Ekim	Aynı yıl (2015) Türkiye, Ankara'da COP12 gerçekleştirildi. COP12; 15'inci SKA altında yer alan 15.3 Hedefinde belirtilen arazi bozulmasının dengelenmesinin (ATD) ve diğer ilgili SKA'lar ile nasıl uyumlu hâle getirileceğine odaklanıldı. ATD'ye ulaşmada dönüm noktası oldu. İlâveten, ATD hedeflerinin belirlenmesi yönünde karar almıştır.
COP13	2017	Çin'in Ordos şehrinde gerçekleştirilen COP13, SKA'lar ile uyumlu UNCCD Stratejik Çerçevesi'ni (2008-2018) ve i. toplumsal cinsiyet, ii. kuraklık, iii. kum ve toz fırtınaları (SDS) ve iv. göç programlarına rehberlik edecek bir dizi tematik politika çerçevesi benimsendi.
COP14:	2019	Hindistan'ın Yeni Delhi şehrinde gerçekleştirilen Taraflar Konferansı 14. Oturumunda (COP14), COP 13'te kararlaştırılan yeni tematik alanlarda önerilen çalışma programları üzerine odaklandı.
COP15:	2022	Fildişi Sahili'nin Abidjan şehrinde gerçekleştirilen COP15'te, daha önceki COP13'te zorunlu kılınan; i. toplumsal cinsiyet, ii. kuraklık, iii. kum ve toz fırtınaları (SDS – Sand and Dust Storm) ve iv. göç programlarına rehberlik edecek bir dizi tematik politika alanlardaki ilerlemeler ele alındı. COP 15'te, kuraklığa dayanıklılığı artırmak, arazi bozulmasını azaltmak ve arazi restorasyon çabalarına yatırım yapmak konularında 38 karar kabul edildi.

3. UNCCD ve Türkiye

3.1. Küresel Düzey

Türkiye UNCCD'ye 1998 yılında taraf oldu. Çölleşme ile mücadele konularında kurumsal yapıyı güçlendirmek amacıyla 2011 yılında ÇEM Genel Müdürlüğü kuruldu (ÇEMGM, 2024).

UNCCD COP12, 12-23 Ekim 2015 tarihleri arasında Ankara'da düzenlendi. COP12 sonrası Türkiye tarafından "Ankara Girişimi" başlatıldı. Girişim kapsamında 2016-2021 yılları arasında Türkiye tarafından; sürdürülebilir kalkınma amaçlarının başarılmasına destek olmak, ülkelerin bu konuda kapasitelerini geliştirmek ve COP 12'de alınan kararlardan biri olan ATD konusunda ülkelere katkı sağlamak amaçlandı. Girişim doğrultusunda, Türkiye'nin başarılı SAY uygulama pratikleri konusunda Türkiye'de bölgesel kapasite geliştirme eğitimleri düzenlenmektedir. Söz konusu eğitimlere bugüne kadar Balkanlar, Kafkaslar, Ortadoğu ve Afrika'dan toplam 1195 ülke temsilcisi katılım sağlamıştır (ÇEMGM, 2024).

Türkiye 2016 yılında ulusal ATD hedefleri belirleyen ilk ülkelerden biridir. Devam eden süreçte hedeflerin güncellenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda Sekreteryaya öncülüğünde 18 ülkede 2023 yılında başlatılan Ulusal Arazi Tahribatını Dengeleme Hedef Oluşturma Programı 2. Dönemine (LDN TSP 2.0) Türkiye'de dâhil olmuştur. Güncellenen hedeflerin COP16'da deklare edilmesi beklenmektedir (UNCCD, 2024).

UNCCD'nin beş bölgesel uygulama ekinde biri, Türkiye, Arnavutluk, Hırvatistan, Kıbrıs Rum Kesimi, Yunanistan, Macaristan, İsrail, İtalya, Malta, Portekiz, İspanya ve Slovenya'nın dahil olduğu "UNCCD Ek-IV Kuzey Akdeniz Bölgesi"dir. 2019 yılında COP 14'te Ek-IV Başkanlığı Türkiye'ye geçmiş, 2022 yılında gerçekleştirilen COP15'te ise Ek-IV Başkanlığı Macaristan'a devredilmiştir. Diğer yandan, UNCCD Kuzey Akdeniz Bölgesel Koordinasyon Merkezi 2016 yılında İstanbul'da kurulmuş ve 2023 yılında ise kapatılmıştır (UNCCD, 2024).

2019 yılında UNCCD 25. yılı Küresel Kutlama'ları Türkiye'de yapılmıştır. Diğer taraftan, her yıl ülke ve bölge düzeyinde gerçekleştirilen "17 Haziran Çölleşme ve Kuraklık Günü" etkinliklerine / kutlamalarına Türkiye katılım sağlanmaktadır (ÇEMGM, 2024).

3.2. Ulusal Düzey

3.2.1. Çölleşmeyle Mücadele Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı

UNCCD Sözleşmesi gereği Taraf ülkeler Ulusal Eylem Planlarını hazırlamakla yükümlüdür. Çölleşme ile daha etkin mücadele etmek kurumlar arası koordinasyonu sağlamak, sözleşme yükümlülüklerini yerine getirmek

ve gerçekleşen faaliyetleri düzenli olarak izleyebilmek için “Çölleşme ile Mücadele Ulusal Eylem Programı” hazırlanmış olup 09 Mart 2005 tarihli Resmi Gazete ’de yayınlan genelge (2005/2) ile yürürlüğe girmiştir. Sözleşme kapsamında, 2007 yılında Madrid’de düzenlenen 8. Taraflar Konferansında, 2008-2018 yıllarını kapsayan “UNCCD 10 Yıllık Stratejik Plan” kabul edilmiştir. UNCCD Sekreteryası taraf ülkelerden Ulusal Eylem Planlarını 10 Yıllık Stratejik Plan’a uyumlaştırmalarını talep etmiştir. Bunun devamında; eylem planını yenilemek üzere ÇEM Genel Müdürlüğü ve FAO ortaklığında “Türkiye Çölleşme ile Mücadele Ulusal Eylem Planının UNCCD 10 Yıllık Strateji Belgesi ve Raporlama Sürecine Uyumlaştırılması Projesi” (Alignment of Türkiye’s National Action Plan with UNCCD 10-Years Strategy and Reporting Process) başlatılmıştır. Proje Küresel Çevre Fonu (GEF) tarafından desteklenmiştir. Proje kapsamında çalışmalar yürütülmüş olup ilgili tüm kurum, kuruluş, STK ve üniversitelerin katılımıyla Ulusal Eylem Planı hazırlanmış ve 2012 yılında hazırlıklarına başlanmış olan Çölleşme ile Mücadele Ulusal Stratejisi ile birlikte güncellenerek “Çölleşme ile Mücadele Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı” adı altında tek bir doküman haline getirilmiştir (ÇEMGM, 2019).

Bu belge daha etkin uygulanması amacıyla Yüksek Planlama Kurulu’na sunulmuş ve 18.06.2015 tarihli ve 2015/20 sayılı kararı ile Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmıştır. Çölleşme ile Mücadele Ulusal Stratejisi (2015-2023) 24 Temmuz 2015 Tarihli 29424 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Strateji belgesi ve eylem planı birleştirilerek “Çölleşme ile Mücadele Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı ” tek doküman olarak hazırlanmıştır (ÇEMGM, 2015).

2019 yılında, mevcut eylem planının (2014-2018) uygulama süresinin bitmesi, UNCCD’ nin yeni strateji belgesini (2018-2030) yayımlaması ve Ulusal ATD hedefleri dikkate alınarak Çölleşmeyle Mücadele Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı (2019-2030) hazırlanmıştır (ÇEMGM, 2019).

2024 yılı itibariyle ise mevcut plan güncellenerek Çölleşmeyle Mücadele Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2030) hazırlanmıştır.

3.2.2. UNCCD PRAIS ülke raporlaması

Türkiye, UNCCD yükümlülükleri kapsamında çölleşme ile mücadele konularında yapmış olduğu faaliyetleri her dört yılda bir UNCCD PRAIS (Performance Review and Assessment of Implementation System) sistemi üzerinden raporlamaktadır. ÇEM Genel Müdürlüğü, Türkiye’nin Çölleşmeyle Mücadele faaliyetlerinin izlenmesi, raporlanması ve koordinasyonunun gerçekleştirilmesinden sorumlu kurumdur.

PRAIS Raporlaması; ülkelerin Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden 15.3 (2030 yılına kadar çölleşmeyle mücadele etmek, çölleşmeden, kuraklıktan ve sellerden etkilenen araziler de dahil olmak üzere bozulmuş arazi ve toprağı eski haline getirmek ve arazi tahribatının olmadığı bir dünyaya ulaşmak için

çabalamak)' ün gerçekleşmesi çerçevesinde yaptıkları çalışmaların takibi; 15.3.1 (Bozulmuş arazinin toplam alana oranının tespiti) göstergesinin izlenmesi; ve yine ülkelerin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda gerçekleştirdikleri faaliyetlerin izlenmesini içermektedir (UNCCD PRAIS, 2024).

Bu kapsamda, Türkiye, ÇEM Genel Müdürlüğü aracılığıyla ve FAO'nun desteğiyle mekânsal olarak belirgin bir ATD Projesi bileşenlerinden biri olan ATD Karar Destek Sistemi (KDS) kurmuştur. Türkiye ayrıca KDS' yi kuran ve geliştiren ilk ülke olma ve diğer ülkelere örnek olma özelliği ile KDS ile ilgili gerçekleştirilen/ gerçekleştirilecek tüm çalışmalara öncülük etmektedir (Erpul vd., 2023).

ATD-KDS den yararlanılarak; UNCCD tarafından takip edilen PRAIS4 Raporlamasında; UNCCD nin "İyi Uygulama Rehberi" (Good Practice Guidance)² dikkate alınarak aşağıda özetlenen eğilimler saptanmıştır (Sims, 2021):

- **Arazi örtüsündeki eğilimler**

Arazi Örtüsündeki Eğilimlerin hesaplamalarında CORINE verileri kullanılmış olup, arazi örtüsü sınıflamaları, UASİS Arazi Örtüsü Sınıfları dikkate alınarak uyumlaştırılmıştır. CORINE verilerinin kıyaslama ve değerlendirilmesi için KDS'den yararlanılmıştır (Erpul vd., 2023).

- **Arazi verimliliği (üretkenliği) / arazinin işleyişindeki eğilimler**

Küresel olarak kullanılmakta olan 5 farklı arazi üretkenliği modelleri yine katılımcı bir yaklaşımla düzenlenen çalıştay esnasında değerlendirilmiş olup, ülkeyi en iyi temsil eden model, katılımcıların ortak görüşü ile belirlenmiştir. Bu model bu çalıştay için geliştirilmiş olan uygulama üzerinden 5 farklı modelin kıyaslaması yapılarak seçilmiştir (Erpul vd., 2023).

- **Karbon stoklarındaki eğilimler**

Karbon stoklarındaki eğilim hesaplamalarında ulusal toprak organik karbonu haritası altlık olarak kullanılmış olup, arazi kullanım değişikliklerine dayalı IPCC ve UNCCD'nin belirlemiş olduğu değişim faktörleri yerine, ulusal uzmanlar tarafından belirlenen değişim faktörleri kullanılarak; arazi örtüsündeki değişimlerden kaynaklı toprak organik karbonundaki azalış/ artışlar belirlenmiştir (Erpul vd., 2023).

Göstergeleri ile bu göstergelerden hesaplanan "Bozulmuş arazinin toplam arazi alanına oranı (SDG 15.3.1)" raporlanmaktadır (UNCCD PRAIS, 2024).

3.2.3. ATD ilke ve süreçleri

2 Sims, N.C., Newnham, G.J., England, J.R., Guerschman, J., Cox, S.J.D., Roxburgh, S.H., Viscarra Rossel, R.A., Fritz, S. and Wheeler, I. 2021. Good Practice Guidance. SDG Indicator 15.3.1, Proportion of Land That Is Degraded Over Total Land Area. Version 2.0. United Nations Convention to Combat Desertification, Bonn, Germany.

BM'in 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi, yoksulluk, açlık, sağlık, eğitim, cinsiyet eşitliği, su ve enerji erişimi gibi alanlarda 17 hedef belirlemektedir. Bu hedefler, sürdürülebilir ekonomik büyüme, eşitsizliklerin azaltılması, temiz ve güvenli şehirler oluşturma, sürdürülebilir tüketim ve üretim kalıpları geliştirme, iklim değişikliği ile mücadele etme gibi konuları kapsar. Ayrıca, deniz ve karasal yaşamın korunması, barış ve adaletin sağlanması ile küresel ortaklıkların güçlendirilmesi hedeflenir. Bu çabalar, sosyal adalet, ekonomik büyüme ve çevresel sürdürülebilirlik dengesini sağlamayı amaçlamaktadır (UN SDG, 2024).

2015 yılı Eylül ayında, New York'ta kabul edilen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından 15.3 No.'lu alt hedef (SKA 15.3); 2030 yılına kadar, çölleşme ile mücadele edilmesi, çölleşme, kuraklık ve sellerden etkilenen araziler dâhil bozulmuş arazi ve toprakların rehabilite edilmesi, bu çabaların sonucu olarak ATD' ye katkıda bulunmak amaçlanmaktadır (UNCCD, 2024).

UNCCD ATD kavramını "ekosistem işlevlerini ve hizmetlerini desteklemek ve gıda güvenliğini arttırmak için ihtiyaç duyulan arazi kaynaklarının miktarının ve kalitesinin, belirli zamansal ve mekânsal ölçekler ve ekosistemler içerisinde istikrarlı kaldığı veya arttığı bir durum" olarak tanımlamaktadır (UNCCD, 2024).

12-23 Ekim 2015 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen UNCCD, 12. Taraflar Konferansında bu doğrultuda, sözleşmeye Taraf ülkeler, ATD' ye yönelik, "Ulusal Gönüllü Hedeflerin" oluşturulması konusunda mutabık kalmışlardır. Bu kapsamda, Türkiye "Ulusal ATD Hedefleri Raporu" nu hazırlamış, ilgili kurum ve kuruluşlar ile paylaşılmış, görüş ve katkıların ardından son hali verilmiş ve 2016 yılında Sekretarya 'ya sunulmuştur. Söz konusu bu gönüllü hedeflerin belirlenmesi sürecinde, 14 ülkenin katılımı ile UNCCD öncülüğünde COP 12 öncesi bir pilot proje gerçekleştirilmiştir. Proje 'de amaç; ATD yaklaşımının pratiğe dönüştürülmesi ve ülke hedeflerinin bu doğrultuda belirlenmesi olmuştur. Ülkemiz Ulusal ATD hedeflerini oluşturmayı taahhüt eden ilk ülkelerden biri olmuştur ve bu kapsamda Türkiye ATD Ulusal Raporu (2016-2030) hazırlanarak 2030 ATD Hedeflerimiz belirlenmiştir. Tablo 2' de Türkiye' nin 2030 ATD Gönüllü Hedefleri verilmektedir (ÇEMGM, 2016).

Tablo 2. ATD Gönüllü Hedefleri -Türkiye ATD Ulusal Rapor 2016-2030 (ÇEM, 2016)

Faaliyetler	ORMAN			
	Birim	Miktar	Gerçekleşen Miktar	Zaman
Ülke orman alanının artırılması	%	5		2030
Ağaçlandırma	ha	600.000	158.051	
Toprak muhafaza ağaçlandırması	ha	900.000	158.051	
Orman suç sayısının azalması	%	11,4		2017
Orman alanlarında zararlılarla mücadelede mekanik, biyolojik, ve biyoteknik mücadele oranındaki artış	%	2.7	2.7	
Orman alanlarının rehabilitasyonu	ha	1.500.000	403.888	2030
Yangın başına düşen alan miktarının azaltılması	ha	0,5	4.21	
İnsan kaynaklı orman yangını sayısının azaltılması	%	3	86	
Maden sahalarının rehabilitasyonu	ha	5800	4880,08	2019
	MERA-TARIM			
Mera ıslahı	ha	750.000	387.351,9	2030
Sulanan alanların artırılması	ha	2.200.000		2030
Arazi toplulaştırma faaliyetleri	ha	1.000.000	34.440	2023
Zirai potansiyeli yüksek büyük ovaların belirlenmesi ve zirai sit alanı olarak tescil edilmesi	ha	5.500.000	1.053.847,62	2023
Islah edilen alan miktarı	ha	2.000.000		2030

Bu kapsamda, Tablo 2' de yer alan gönüllü hedefler doğrultusundaki gerçekleşme miktarları her yıl düzenli olarak ilgili kurumlardan talep edilmektedir. 2019 yılına kadar kurumlardan gelen veriler doğrultusunda hazırlanan gerçekleşme miktarları Tablo 1' de yer almaktadır. Bu hedefler doğrultusunda; Orman alanlarının ATD hedefi olarak kabul edilen 2030 yılında orman varlığının ülke yüzölçümünün %30'una ulaşması için yaklaşık 10.000 km² alanda ağaçlandırma ve toprak muhafaza çalışmaları yapılacaktır. Yeni tesis edilecek bir milyon hektar orman alanının hali hazır durumu tarım arazisi gibi kabul edildiğinde ve Türkiye topraklarının arazi kullanımına göre ortalama organik karbon miktarları dikkate alınarak yapılan hesaplama sonucu stoklayabileceği karbon miktarı 15,33 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir (ÇEMGM, 2016).

4. UNCCD COP15 Kararları

UNCCD'nin 15. Taraflar Konferansı (COP 15) 9-20 Mayıs 2022 tarihleri arasında Fildişi Sahili'nin Abidjan kentinde gerçekleştirildi. COP 15'e 3.000'i yerli olmak üzere yaklaşık 7.000 katılımcı katılım sağladı. COP 15'te; göç, arazi kullanım hakkı, kum ve toz fırtınaları (SDS), cinsiyet ve kuraklık gibi temel tematik alanlardaki ilerlemeler ele alındı. COP 15'te iki hafta süren müzakerelerin ardından; kuraklığa dayanıklılığı artırmak, arazi bozulmasını azaltmak ve arazi restorasyon çabalarına yatırım yapmak konularında otuz sekiz karar kabul edildi. Söz konusu kararlardan bazıları aşağıda yer almaktadır (UNCCD, 2024):

- İyileştirilmiş veri toplama, izleme ve raporlama yoluyla 2030 yılına kadar bir milyar hektarlık bozuk arazinin restorasyonunusağlamak,
- Büyük ölçekli entegre peyzaj yatırım programları için yeni bir ortaklık modelini geliştirerek kuraklığa karşı direnci artırmak,
- Özellikle kum ve toz fırtınaları ve kuraklıkla ilgili olarak ulusal politikaları ve erken uyarı, izleme ve değerlendirmeyi geliştirmek,
- Bölgesel düzeyde kapasite geliştirme, bilgi ve derslerin paylaşılması ve bu çabalara yönelik koordinasyonun geliştirilmesi,
- Reaktiften proaktif kuraklık yönetimine geçişi desteklemek için 2022-2024 için Kuraklık üzerine bir Hükümetlerarası Çalışma Grubu kurmak,
- Güvenli arazi kullanım hakkı sağlayarak ve çölleşme, arazi bozulumu ve kuraklığın etkileri hakkında cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler toplayarak kadınların arazi yönetimine katılımını iyileştirmek,
- Erken uyarı, risk değerlendirmesi ve insan kaynaklı nedenleri azaltarak kum ve toz fırtınalarının etkisini ve oluşumunu azaltmak için politikalar geliştirmek,

- Ulusal düzeyde doğaya dayalı çözümler ve hedef belirleme yoluyla bu anlaşmaların uygulanmasında tamamlayıcılıklar dâhil olmak üzere üç Rio Sözleşmesi arasında daha fazla sinerji sağlamak, ve
- UNCCD'nin çalışmalarına ve toplantılarına sivil toplum kuruluşlarının ve gençlerin katılımını güçlendirmek.

UNCCD COP 15'te, UNCCD'nin UNFCCC ve CBD'nin gölgesinden çıkması ve kendisini birbiriyle bağlantılı arazi, gıda, iklim ve biyolojik çeşitlilik krizlerinin çözümünün temel bir parçası hâline getirmesi gereği vurgulanmıştır. UNCCD COP 15, 2022 yılı için planlanan üç Rio Sözleşmesi Taraflar Konferanslarının ilki olması nedeniyle çitayı belirlemiş ve BM Ekosistem Restorasyonu On Yılı'nı başlatmıştır. Diğer önemli hususlar ise, diğer ilgili sözleşmelerle ilişkilerin güçlendirilmesine yönelik bir metnin ortaya konmasıdır. COP15'te, bir Rio Sözleşmesi (UNCCD) COP kararında "Doğaya Dayalı Çözümler" kavramına ilk kez yer verilmiştir. "Doğaya Dayalı Çözümler" kavramı, aynı yıl düzenlenen CBD COP'u için emsal teşkil etmiştir (UNCCD, 2024).

5. UNCCD COP16'a Doğru

5.1. COP16 Gündemi

"Toprağımız, geleceğimiz" genel teması altında gerçekleştirilecek olan COP16 gündemi çerçevesinde aşağıdaki başlıklarda toplantılar düzenlenecektir. COP16 Gündemi tablo halinde aşağıda Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. COP16 Konu Başlıkları ve Toplantı Tarihleri

	COP16 Toplantı Başlıkları	Tarihleri
1	Üst Düzey Toplantılar: Liderler Zirvesi	2-3 Aralık 2024
2	Tematik Günler Toplantıları Yüksek Düzeyli Etkileşimli Diyaloglar, Bakanlar Yuvarlak Masa Toplantıları Özel Etkinlikler	4-5-6-7 ve 9-10-11 Aralık 2024
3	COP, CRIC ve CST Büro Toplantıları	30 Kasım-1 Aralık 2024
4	COP16 Toplantıları ve COW (Committee of Whole / Bütünün Komitesi) Toplantıları	2-13 Aralık 2024
5	CRIC22 Toplantıları,	3-12 Aralık 2024
6	CST16 toplantıları	2-12 Aralık 2024
7	UNCCD'nin Bölgesel Uygulama Ekleri Toplantıları	30 Kasım-1 Aralık 2024 ve her gün 08:00-10:00 saatleri arasında

8	COP İrtibat Grubu Toplantıları	2-12 Aralık 2024 tarihlerinde her gün 18:00-20:00 saatleri arasında
9	Yan Etkinlik Toplantıları gerçekleştirilecektir.	Pek çok ülke pavilyonunda her gün ve 7-8 Aralık 2024 tarihlerinde gün boyu
10	İkili İlişkiler Toplantıları	Görüşmeler sonucu belirlenecektir.

5.2. COP16 Gündemi Çerçevesinde Yapılacak Toplantılar ve Etkinlikler

Tablo 3'te 11 başlık altında yer alan toplantıların ayrıntıları aşağıda detaylandırılmıştır.

5.2.1. Üst düzey toplantılar: Liderler Zirvesi (2-3 Aralık 2024)

- Devlet Başkanları, CEO'lar ve diğer küresel liderlerin katılımıyla, çölleşme, arazi bozulması ve kuraklıkla (DLDD) mücadele konularında küresel zorlukları ele alan Liderler Zirvesi düzenlenecektir (UNCCD, 2024).
- Liderler Zirvesi'ne T.C. Cumhurbaşkanımızın Sn. Recep Tayyip Erdoğan'ın katılım sağlaması durumunda, görüşme sağlanabilecek konular ve muhtemel ikili görüşme listesi aşağıdadır:

Konular: "Kuraklığa karşı dayanıklılık için Riyad Küresel İş birliği" ve "Toza karşı erken uyarı için uluslararası Girişim".

Görüşmeler: "Suudi Arabistan Velihaht Prensi Muhammed bin Selman ile görüşme"; "Çin Devlet Başkanı ile görüşme"; "Türk Devletleri Teşkilatı Devlet Başkanları ve Genel Sekreteri (Misyon);" "Güney Kore Devlet Başkanı" ve "(Görüşmeler listesi, COP16 başlangıcına kadar geliştirilebilir.)"

5.2.3. Tematik forum toplantıları (4-5-6 ve 9-10-11-12 Aralık 2024)

Suudi Arabistan Krallığı, farkındalığı artırmak ve dönüştürücü çözümleri ölçeklendirmek için tematik günler içerecek iddialı bir Riyad Eylem Gündemi oluşturmak için UNCCD Sekreteryası ve çok sayıda ortakla yakın bir şekilde çalışmış ve aşağıdaki tematik günleri oluşturmuştur (UNCCD, 2024):

- Arazi Günü,
- Tarım-Gıda Sistemleri Günü,
- Yönetişim Günü,
- Halk Günü",
- Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Günü,

- Finans Günü – Bakanlar arası diyalog
- Kuraklığa Dayanıklılık Günü - Bakanlar arası diyalog

Tematik günler sırasında Üst Düzey İnteraktif Diyaloglar, Bakanlar Yuvarlak Masa Toplantıları ve Özel Etkinlikler gibi farklı formatlarda çeşitli yan etkinlikler ve resmi üst düzey etkinlikler düzenlenecektir. Tematik günler kapsamında 5-9 Aralık 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilecek Üst Düzey İnteraktif Diyalog konuları aşağıda yer almaktadır (UNCCD, 2024):

1. Sürdürülebilir, Dayanıklı ve Kapsayıcı Tarım-Gıda Sistemleri
2. Sürdürülebilir Arazi Yönetimini Hızlandırmada Yerel Yönetimlerin Rolü
3. Bilim-Teknoloji ve İnovasyon
4. Cenevre'den Riyad'a Kuraklığa Dayanıklılık Konusunda Bakanlar Arası Diyalog
5. Arazi Restorasyonu ve Kuraklığa Dayanıklılık için Kamu ve Özel Finansmanın Kilidinin Açılması Konusunda Bakanlar Arası Diyalog

5.2.3. COP, CRIC VE CST büro toplantıları (30 Kasım-1 Aralık 2024)

Çok Taraflı Çevresel Anlaşmalar (MEAs) kapsamında Büro'lar, her bir BM bölgesel grubundan en az bir temsilciden oluşurlar. BM'nin beş bölgesel grubu olup bunlar; Afrika, Asya, Latin Amerika ve Karayipler (GRULAC), Orta ve Doğu Avrupa (CEE) ve Batı Avrupa ve Diğer Grubu (WEOG) şeklindedir. Büro; başkan, başkan yardımcısı ve rapor yazarından oluşur. Büro, oturumlar arasında COP ve alt organlarda Sekreteryaya sorulan sorulara, Sekreteryaya ile birlikte tatminkâr cevaplar bulmaya çalışır. Büro gündem başlıklarını ve toplantının yapısını, Sekreteryaya ile işbirliği halinde oluşturur. Büro, Sekreteryaya tarafından hazırlanan raporları inceler. Büro, toplantının nasıl ilerlediğini ve bir sonraki gün nasıl ilerleyeceğini tartışmak üzere günlük olarak toplanır (UNCCD, 2024).

5.2.4. COP16 toplantıları (2-13 Aralık 2024)

COP16 Gündemi (Tablo 3) ile ilgili olarak, her bir COP16 gündem maddesini incelemek ve özetlemek amacıyla ÇEM Genel Müdürlüğü, Çölleşme ile Mücadele Dairesi Başkanlığından bir uzman görevlendirmiştir. İlgili uzman kendisine verilen gündem maddesini incelemiş ve ÇEM Genel Müdürlüğü'nde tüm COP16 gündem maddelerinin tartışıldığı toplantıda, ilgili gündem maddesini özetleyerek sunmuştur. COP16 Türk Heyetinde COP16 toplantılarına katılacak temsilci, bahse konu toplantıda tartışılan kritik bilgileri not etmiş, söz konusu bilgileri COP16 toplantıları öncesi – gerek görürse ve uygun durum oluştuğunu düşünürse – öncelikle Ek-IV ve JUSCANZ³ ülkeleri toplantılarında, daha sonra ise sadece Türkiye masası olarak, COP16 toplantıları esnasında müdahalelerde bulunabilecektir.

3 JUSCANZ: Japonya, ABD, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda temsilcilerinden oluşan ülke grubudur.

COP16'da öne çıkacak bir konu: kuraklık ve kuraklık yönetimi

COP16'da tartışılacak önemli konulardan biri, "Kuraklık ve Kuraklık Yönetimi" konusudur. COP16'da ya da daha sonraki COP'larda kabul edilmesi durumunda, Sözleşme'nin amaçları arasında genel olarak "Kuraklık ve Kuraklık Yönetimi", özeldense küresel, bölgesel ve ulusal düzeyde "Ön Alıcı ve Bütüncül Kuraklık Yönetimine Geçiş" ve onun uygulanması konusu ağırlıklı bir biçimde yer alabilecektir (UNCCD, 2024).

COP15 kararlarıyla kurulmuş olan UNCCD Hükümetlerarası (İkinci) Kuraklık Çalışma Grubu (IWG) görevini 2024 Haziran ayında tamamlamış ve hazırladığı raporu UNCCD Sekreteryası'na göndermiştir. Söz konusu raporda, COP16'da değerlendirilmek üzere kuraklıkla ilgili çeşitli politika seçenekleri ve bunlara ilişkin tanımlar, olası unsurlar, süreçler, kurumsal düzenlemeler ve mekanizmalar yer almaktadır. IWG raporuna dayalı olarak kabul edilebilecek olan herhangi bir COP kararı öncelikle, arazi bozulmasının dengelenmesini ve bütüncül su kaynakları yönetimini hedefleyecektir. Diğer yandan söz konusu olası COP kararı, ilgili tüm politika ve eylemlerin hazırlanmasında ve uygulanmasında ülkelerin kuraklıktan etkilenebilirliklerini azaltacak ve kuraklığa karşı etkili ve yaygın bir dayanıklılık oluşturmanın dikkate alınmasını sağlayabilecektir (UNCCD, 2024).

5.2.5. CRIC22 Toplantıları (3-12 Aralık 2024)

CRIC22 Gündemi (Tablo 3) ile ilgili olarak, her bir CRIC22 gündem maddesini incelemek ve özetlemek üzere, ÇEM Genel Müdürlüğü, Çölleşme ile Mücadele Dairesi Başkanlığından bir uzmana verilmiştir. İlgili uzman kendisine verilen gündem maddesini incelemiş ve ÇEM Genel Müdürlüğü'nde tüm CRIC22 gündem maddelerinin tartışıldığı toplantıda, ilgili gündem maddesini özetleyerek sunmuştur. COP16 Türk Heyetinde CRIC22 toplantılarına katılacak temsilci, bahse konu toplantıda tartışılan kritik bilgileri not etmiş, söz konusu bilgileri COP16 toplantıları öncesi – gerek görürse ve uygun durum oluştuğunu düşünürse – öncelikle Ek-IV ve JUSCANZ ülkeleri toplantılarında, daha sonra ise sadece Türkiye masası olarak, CRIC22 toplantıları esnasında müdahalelerde bulunabilecektir (UNCCD, 2024).

5.2.6 CST16 Toplantıları (2-12 Aralık 2024)

CST16 Gündemi (Tablo 3) ile ilgili olarak, her bir CST16 gündem maddesini incelemek ve özetlemek üzere, ÇEM Genel Müdürlüğü, Çölleşme ile Mücadele Dairesi Başkanlığından bir uzmana verilmiştir. İlgili uzman kendisine verilen gündem maddesini incelemiş ve ÇEM Genel Müdürlüğü'nde tüm CST16 gündem maddelerinin tartışıldığı toplantıda, ilgili gündem maddesini özetleyerek sunmuştur. COP16 Türk Heyetinde CST16 toplantılarına katılacak uzman, bahse konu toplantıda tartışılan kritik bilgileri not etmiş, söz konusu

bilgileri CST16 toplantıları öncesi – gerek görürse ve uygun durum oluştuğunu düşünürse – öncelikle Ek-IV ve JUSCANZ ülkeleri toplantılarında, daha sonra ise sadece Türkiye masası olarak, CRIC22 toplantıları esnasında müdahalelerde bulunabilecektir (UNCCD, 2024).

5.2.7. Bölgesel uygulama eki toplantıları (30 Kasım-1 Aralık 2024)

Türkiye, UNCCD'nin beş bölgesel uygulama eki içerisinde Kuzey Akdeniz Bölgesel Uygulama Ekinde (Ek-IV) yer almaktadır. Ek-IV'te 12 ülke bulunmaktadır. Ek-IV toplantıları COP16 öncesi, 30 Kasım-1 Aralık 2024 tarihlerinde ve 2-13 Aralık 2024 tarihlerinde her gün saat 08.00-10.00 saatleri arasında yüz yüze gerçekleştirilecektir. Bu toplantılardan önceki ay (Kasım 2024) boyunca, 12 ulusal odak noktası e.posta yoluyla haberleşerek, taslak Ek-IV Ülkeleri COP16, CRIC22 ve CST16 Açılış Konuşmalarının taslakları üzerinde çalışacaklardır. Sözkonusu taslak metinlere son hali 30 Kasım-1 Aralık 2024 tarihlerinde yapılan yüz yüze toplantılarda verilecektir. Ek-IV Ülkelerinin COP16, CRIC22 ve CST16 Kapanış Konuşmalarının hazırlıkları ise, COP16'nın ikinci haftası boyunca gerçekleştirilecek günlük toplantılar yoluyla gerçekleştirilecektir.

COP16'da ülkemiz adına kabul edilecek metinlerde ve konuşmalarda ülkemiz menfaatleri aleyhine bir cümle ya da kelimenin yer almaması için, T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın Ankara'daki ilgili temsilcisinin iletişim bilgilerinin alınması, zihinlerde bir soru işareti oluşması durumunda, hemen ilgili temsilci ile iletişim kurulması ve bilgi alınması hayati önemde olduğu değerlendirilmektedir.

5.2.8. COP irtibat grubu toplantıları (2-12 Aralık 2024)

COP16 esnasında çözülmesi zor olan ve ilgili konuda ilerlemeyi yavaşlatan belirli bir konuda COP16 Başkanının teklifi ile COP16'da irtibat grubu (Contact Groups) kurulacaktır. Böyle gruplar açık uçlu olur ve en çok da, bir konuda güçlü muhalif düşünceleri olan birkaç devletten oluşturulurlar (UNCCD, 2024).

5.2.9. Yan etkinlikler (4-13 Aralık 2024)

Ülke temsilcileri, kendi ülkelerinin stant ya da pavyonlarında sunum yapabilecek ve panel konuşması olabilecekleri gibi, uluslararası kuruluşların düzenlediği yan etkinliklerde de sunum yapabilir ve panel konuşmacısı olabilirler. Uluslararası kuruluşların düzenlediği yan etkinliklerde sunum yapabilmek ve panel konuşmacısı olabilmek için (GEF, FAO, UNDP, UNEP, WB, GIZ gibi) uluslararası kuruluşlarla e.posta yoluyla iletişim halinde olunması gerekmektedir.

COP16'da Türkiye pavilyonu hazırlık çalışmaları

COP16 süresince ülkemizin "çölleşme ve arazi tahribatı ile mücadele, sürdürülebilir arazi yönetimi, sürdürülebilir orman yönetimi, sürdürülebilir gıda sistemleri, yerel yönetimlerin sürdürülebilir arazi yönetimindeki rolü, bilim ve teknoloji, iklim değişikliğine uyum, çölleşme ve kuraklık, kum ve toz fırtınaları, sürdürülebilir su yönetimi, sıfır atık, arazi restorasyonu, çölleşme ve arazi tahribatı ile mücadelede özel ve kamu finansları, sivil toplum örgütlerinin çölleşmedeki rolü" gibi alanlarda gerçekleştirilen çalışmaların uluslararası alanda dünyanın hemen her yerinden iştirak eden farklı sektörleri (devlet, özel, sivil toplum kuruluşları) temsil eden katılımcılara aktarma ve tanıtma fırsatı sunmaktadır. Bu sebeple ÇEM Genel Müdürlüğü tarafından COP16'nın ilgili alanında, 2-13 Aralık 2024 tarihleri arasında Türkiye Pavilyonu kurulacaktır. Kurulacak olan Türkiye Pavilyonunda ilgili kurum ve kuruluşların desteği ile yukarıda zikredilen amaca hizmet edecek nitelikli bir yan etkinlik programı düzenlenmesi planlanmaktadır. Pavilyon açma süreci ÇEM Genel Müdürlüğü koordinasyonunda ilgili kurum ve kuruluşların temsilcilerinin katılımı ile kurulan çalışma grubu merkezinde yürütülmektedir. Teknik yan etkinlik programının yanında ebru sanatı, hat sanatı, rölyef vb gibi atölye çalışmaları ile ülkemizin tanıtılmasına hizmet edecek içeriklerle Türkiye Pavilyonu programının zenginleştirilmesi amaçlanmaktadır.

5.2.10. İkili ilişkiler kapsamında görüşmeler

COP16'ya katılım sağlamadan önce, ikili görüşme yapılması düşünüler ülkelerin belirlenmesi ve bu ülkelere ilişkin bilgi notlarının hazırlanması faydalı olacaktır. COP16 muhtemel ikili görüşmeler listesi yapılırken, COP15 Görev Raporu sonunda yer alan ikili görüşmeler bölümünden yararlanılabilir.

Diğer yandan, COP16'da yabancı ülke temsilcileriyle tesadüfi olarak da karşılaşılacak ve ikili görüşme yapılabilecektir. Bu gibi durumlarda, tüm ikili ilişkiler bilgi notlarının, ilgili Türkiye temsilcisinin yanında hazır bulunması gerekmektedir.

Yeşil Ortadoğu Girişimi'ne Türkiye'nin üyeliğine yönelik görüşmeler

Ayrıca Suudi Arabistan'ın hem ulusal hem de bölgesel anlamda çölleşme, arazi tahribatı, kum ve toz fırtınaları ile mücadele bağlamında, ülkemizi hem teknik hem de politik anlamda yakından ilgilendiren konularda destek verdiği girişimler bulunmaktadır. Bu gibi girişimlerin, Ortadoğu'da yeşil dönüşüm için bir başlangıç olması beklenmektedir. Ortadoğu'nun bir parçası olmamız hasebiyle bu gelişmeleri olabildiğince yakından takip etmek gerekmektedir. Bu çalışmaların bir parçası olarak Suudi Arabistan tarafından desteklenen Yeşil Ortadoğu Girişimi'ne ülke olarak dâhil olma niyetimiz Dışişleri Bakanlığına iletilmiştir.

6. Tartışma ve Sonuç

COP16 gündemi çerçevesinde genelde ülke pozisyonu, özelde ise ülke görüşleri hazırlık süreci, "5.2.2. Tematik Forum Toplantıları" altında yer alan beş Üst Düzey İnteraktif Diyalog konuları üzerinden açıklanabilir. Öncelikle beş Üst Düzey İnteraktif Diyalog konularında Türkiye'nin ülke görüşlerini ve bu doğrultuda konuşma metinlerini hazırlamak için bir çalışma grubu kurulmuştur. Çalışma grubunun ilk görevi beş Üst Düzey İnteraktif Diyalog konuları üzerine, bir yol haritası anlamına gelen çekirdek düşünceleri oluşturmak olmuştur. Beş Üst Düzey İnteraktif Diyalog konuları üzerine çekirdek düşünceleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Beş Üst Düzey İnteraktif Diyalog konuları üzerine çekirdek düşünceler (UNCCD, 2024)

No	Konu	Konu Hakkında Çekirdek Düşünceler
1	Sürdürülebilir, Dayanıklı ve Kapsayıcı Tarım-Gıda Sistemleri	Tarım-gıda sistemleri, sürdürülebilirlik, dayanıklılık ve kapsayıcılık açısından yeniden yapılandırılmalı. Bu, gıda güvenliğini sağlamak, doğal kaynakları korumak ve iklim değişikliğine uyum sağlamak için kritik öneme sahiptir. Türkiye, tarımda su kullanımını optimize eden ve organik tarımı teşvik eden politikalar geliştirebilir. Ayrıca, küçük çiftçilerin güçlendirilmesi ve iklim dostu tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması önerilebilir.
2	Sürdürülebilir Arazi Yönetimini Hızlandırmada Yerel Yönetimlerin Rolü	Yerel yönetimler, sürdürülebilir arazi yönetiminde kritik bir rol oynamaktadır. Bu, arazi kullanım planlaması, kentsel yeşil alanların genişletilmesi ve yerel düzeyde çevre koruma tedbirlerinin alınmasını içerir. Yerel yönetimlerin kapasitelerinin artırılması, katılımcı yönetim süreçlerinin teşvik edilmesi ve arazi yönetimiyle ilgili verilerin yerel düzeyde toplanması ve kullanılması için stratejiler geliştirilebilir.
3	Bilim-Teknoloji ve İnovasyon	Bilim ve teknoloji, sürdürülebilir arazi yönetiminde inovasyonun itici güçleridir. Araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) faaliyetleri, yeni yöntemlerin ve teknolojilerin geliştirilmesi için önemlidir. Türkiye, tarım ve arazi yönetiminde dijital teknolojilerin, uzaktan algılama ve yapay zekâ gibi yenilikçi araçların kullanımını artırabilir. Ayrıca, üniversiteler ve araştırma kurumlarıyla iş birliği yapılarak inovasyonun teşvik edilmesi sağlanabilir.

4	Cenevre'den Riyad'a Kuraklığa Dayanıklılık Konusunda Bakanlar Arası Diyalog	Kuraklıkla mücadele ve dayanıklılık, ülkeler arası iş birliği gerektiren küresel bir sorundur. Bu bağlamda, bakanlar arası diyaloglar, stratejilerin geliştirilmesi ve ortak eylem planlarının oluşturulması için önemlidir. Türkiye, kuraklık yönetimi konusunda uluslararası iş birliğini artırabilir, deneyim paylaşımı ve ortak projeler geliştirilmesi için fırsatlar yaratabilir. Ayrıca, bölgesel kuraklık erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi önerilebilir.
5	Arazi Restorasyonu ve Kuraklığa Dayanıklılık İçin Kamu ve Özel Finansmanın Kılıdının Açılması Konusunda Bakanlar Arası Diyalog	Arazi restorasyonu ve kuraklıkla mücadele için finansman, hem kamu hem de özel sektör kaynaklarından sağlanmalıdır. Bu, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada kilit rol oynar. Türkiye, kamu-özel sektör iş birliği modellerini geliştirerek, arazi restorasyonu ve kuraklıkla mücadele projeleri için fon yaratabilir. Ayrıca, çevre dostu yatırımların teşvik edilmesi ve finansal araçların geliştirilmesi önerilebilir.

Çalışma grubunun ikinci aşamadaki görevi, yukarıdaki beş çekirdek düşünce üzerinden yaklaşık bir sayfalık konuşma metni hazırlamak olmuştur. COP16 ile ilgili diğer ülke görüşü ve konuşma metinlerini hazırlama süreçlerinde de, Tablo 4' te ifade edilen çalışma aşamaları takip edilmiştir.

Yukarıdaki beş interaktif diyalog konusuna ilaveten, COP16'daki diğer müzakere konularının genel çerçevesini çizmek gerekirse, UNCCD, Sürdürülebilir Arazi Yönetimi (SAY) ve uluslararası iş birliğini teşvik ederek ekosistemlerin korunmasını hedeflemek olduğu söylenebilir. Suudi Arabistan'da gerçekleştirilecek UNCCD COP16 da söz konusu amaca hizmet etmekte ve COP16'nın çölleşme, arazi bozulması ve kuraklıkla (DLDD) mücadelede bir dönüm noktası olması beklenmektedir. Türkiye'nin DLDD konusunda geçmişten günümüze ve bilhassa 2015'ten bu yana gösterdiği ulusal ve bölgesel düzeyde gösterdiği çabalar, COP16 hedeflerine önemli katkılar sağlayacaktır.

Arazi tahribatının dengelenmesi (ATD) hedefine ulaşmada, Türkiye'nin SAY uygulamaları önemli bir yer tutmaktadır. Dünyada ATD Karar Destek Sistemi'ni (KDS) geliştiren ilk iki ülkeden biri olan Türkiye⁴, ATD KDS yoluyla, SAY uygulamalarını hem nitelik hem nicelik olarak geliştireceği değerlendirilmektedir. Diğer yandan, 2015 yılında Türkiye'de gerçekleştirilen UNCCD COP 12 sonrası Türkiye, "Ankara Girişimi" ve "Hedef Belirleme Programları" gibi öncü olan çalışmaları gerçekleştirmiştir.

4 Diğer ülke; Ekvador'dur.

Türkiye göstermiş olduğu çabalar ve elde ettiği tecrübeler ile Suudi Arabistan'da gerçekleştirilecek UNCCD COP16'nın "dönüm noktası" beklentisine önemli katkılar sunabilecek ve bununla birlikte Türkiye'nin bölgesinde "öncü ülke olma" rolünün sürmesini sağlayabilecektir.

Kaynaklar

11.02.1998 tarihli 23258 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4340 sayılı Kanun

ÇMUSEP, (2015), Çölleşmeyle Mücadele Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2023, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

ÇMUSEP, (2019), Çölleşmeyle Mücadele Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı 2019-2030, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

Çok Taraflı Çevresel Anlaşmalar – Müzakerecinin El Kitabı: MEAs Negotiation Handbook: <https://www.cbd.int/doc/guidelines/MEAs-negotiation-handbook-en.pdf>

Erpul, G., Akça, E., Tekin, S.N., Karaman, N.A., Canlı, P., Morkoç, S., Kavaklı Karataş, Z., 2023. Arazi Tahribatının Dengelenmesi Karar Destek Sistemi İl İstatistikleri ve Sürdürülebilir Arazi Yönetimi Yaklaşımları ve Uygulamaları, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

İnternet: IISD. (2024). URL: <https://enb.iisd.org/convention-combat-desertification-unccd-cop15-summary>, Son Erişim Tarihi: 6.09.2024.

İnternet: UNCCD PRAIS. (2024). URL: <https://www.unccd.int/data-knowledge/unccd-national-reporting-process>, Son Erişim Tarihi: 5.09.2024.

İnternet: United Nations Convention to Combat Desertification (UNCCD). (2024). URL: <https://www.unccd.int/convention/overview>, Son Erişim Tarihi: 5.09.2024.

İnternet: United Nations Sustainable Development Goals (UN SDG). (2024). URL: <https://sdgs.un.org/goals>, Son Erişim Tarihi: 5.09.2024.

İnternet:https://www.tarimorman.gov.tr/CEM/Belgeler/yay%C4%B1nlar/yay%C4%B1nlar%202021/CEM%20_DOSYA.pdf

İnternet: Çölleşme ve Erozyonla Mücadele (ÇEM) Genel Müdürlüğü. (2024). URL: <https://cem.csb.gov.tr/>, Son Erişim Tarihi: 1.09.2024.

Sims, N.C., Newnham, G.J., England, J.R., Guerschman, J., Cox, S.J.D., Roxburgh, S.H., Viscarra Rossel, R.A., Fritz, S. and Wheeler, I. 2021. Good Practice Guidance. SDG Indicator 15.3.1, Proportion of Land That Is Degraded Over Total Land Area. Version 2.0. United Nations Convention to Combat Desertification, Bonn, Germany.

Türkiye ATD Ulusal Rapor, (2016), Türkiye ATD Ulusal Rapor 2016-2030, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

UNCCD. 2022. Decision 23/COP.15